

Lexikalisk analys avslöjar felaktiga översättningar av Bibeln

Lings, K Renato *Love Lost in Translation: Homosexuality and the Bible*.
Trafford 2013 (738 sidor)

Traduttore traditore, översättaren är en förrädare, är ett ordspråk som jag fick lära mig när jag studerade latin, och jag lärde mig då också att man inte ens alltid kan lita på lexikon. För när det gäller ovanliga ord eller ovanliga betydelser av ord kan det mycket väl hända att den angivna betydelsen bygger på tolkningen av ett enskilt textställe och att i sin tur samma textställe tolkas med hjälp av just detta lexikon, vars prestige bidrar till att cementera en viss förståelse. När det gäller teologi tillkommer dessutom den kyrkliga maktapparatusens påtryckningar, och här kan alltså uppstå en rundgång som gör att tvivelaktiga tolkningar kan bestå i århundraden. Det är därför som *Love Lost in Translation* är en så angelägen bok.

Love Lost in Translation: Homosexuality and the Bible är ett kärleksverk, en diger volym utgiven på eget förlag. Till omfånget bidrar förstas typsnittet, som är större än vanligt men som också gör texten lättläst. Trots att texten alltså är tillkommen utanför akademien håller den en hög standard. Bibliografin är omfattande och uppdaterad och resonemangen klara.

Det har skrivits mycket om Bibeln och homosexualitet, både sådant som ifrågasätter den traditionella synen och sådant som försvarar den. Trots detta lyckas faktiskt Lings komma med något nytt, genom att välja en metod som sätter hela den traditionella teologin inom parentes. Som Lings ska visa så är det sätt på vilket Bibeln (särskilt det vi känner som Gamla testamentet) traderats till oss i de västliga kyrkorna, från hebreiska till grekiska till latin och därifrån till folkspråken, inte oproblematiskt utan för med sig betydelseförskjutningar.

Genom att inte diskutera kontext utan att helt enkelt stanna vid ordens lexikaliska betydelse i ursprungstexten kan Lings visa på en hel del intressanta fall där de moderna bibelöversättningarna i många fall gör problematiska val, inte minst när det gäller politiskt laddade ämnen som kön och sexualitet. Och eftersom nästan alla läsare är hänvisade till översättningar är det dessa som kommit att gälla som helig skrift.

Ett exempel är *tsela'*, ”sida”, som nästan unisont översätts med ”revben” i berättelsen om Evas skapelse, vilket leder till en annan förståelse om förhållandet mellan könen, trots att det överallt annars betyder just sida. En av vinsterna med boken är att den visar med all önskvärd tydlighet att olika bibelöversättningar avviker ganska mycket från grundtexten och att de inte är särskilt tillförlitliga ens tillsammans.

Genom att studera ords lexikaliska betydelse och jämföra en rad engelska översättningar (vilket uppmuntrar till att studera svenska bibelöversättningar på samma sätt) så lyckas Lings visa på en rad tveksamheter i de traditionella översättningarna och kasta en hel del nytt ljus inte minst över berättelsen om Sodoms förstörelse. Diskussionen om Sodom och tolkningen av den berättelsen upptar tillsammans en tredjedel av boken.

Kärnan i Lings tolkning är Bibelns sätt att tala om sex, och särskilt tolkningen av det hebreiska ordet *yada'*. Det är ett vanligt ord och den normala betydelsen är att ”känna till, veta”, men på ungefär ett dussin ställen så används ordet med sexuella konnotationer – enligt rådande mening. Lings tes är att den vanliga översättningen ”känna i biblisk mening”, alltså ligga med, bygger på ett missförstånd av ordet.

Här går Lings igenom de andra ställen där ordet har tolkats sexu-

ellt och visar att det kan tolkas bokstavligt, som veta, känna till eller oftast "bekanta sig med". De sexuella konnotationerna är antingen underförstådda av sammanhanget eller signaleras av andra ord. Det ligger i sakens natur att det är omöjligt att slutgiltigt avgöra huruvida Lings tolkning är den korrekta, men han gör en övertygande framställning och kan också visa hur detta missförstånd uppkommit. En bidragande orsak är att Septuaginta, den grekiska översättningen av den hebreiska bibeln, använder ett ord för "veta" som har sexuella konnotationer, något som saknas i grundtexten. För läsare av den grekiska texten blir den sexuella tolkningen möjlig på ett annat sätt, och den har så småningom kommit att bli kanonisk.

Lings analys av vilka ord som används för sexuella handlingar kastar också nytt ljus över våldtäkten i Gibea (Dom 19), Tredje Moseboks förbud mot sex mellan män, berättelsen om Noa och Hams förbannelse och det gäckande ordet *qadesh/qedsha* (tempeltjänare), som ofta felöversatts med "tempelprostituerad" och i sin manliga variant har tolkats som homosexuella prostituerade. Ingen av dessa texter handlar enligt Lings om homosexualitet. Tredje Mosebok är svårtydd men kan eventuellt handla om ett förbud mot incest.

De ord som traditionellt anses syfta på homosexualitet (och översätts på ett sådant sätt i majoriteten av de bibelöversättningar Lings undersöker) finns i Nya Testamentet, och även deras betydelse är oklar. Här gör Lings en bra genomgång men tillför inte något egentligt nytt i förhållande till annan litteratur.

Själva bokens titel är något missledande, för det är bara en liten del av boken som handlar om kärlek (del 5) – om man inte ansluter sig till den slogan som säger att "homosexualitet är kärlek". I denna del går Lings igenom de bibelställen som beskriver samkönad kärlek: Rut och Noomi, Saul, David och Jonatan, samt lärjungen som Jesus älskade.

Lite ironiskt är också denna del en av bokens svagaste och tillför inte så mycket nytt i förhållande till annan litteratur i ämnet. I diskussionen om Romarbrevet lämnar också Lings den metodologi som han upprätthållit i resten av boken och börjar diskutera kontext. Det är förstäieligt att det är frestande att kunna nå någon form av positiv slutsats, men jag

tror att boken som helhet hade vunnit på att helt enkelt lämna detta därhän.

Det finns också några tendenser till upprepning när samma text ska belysas från flera synvinklar. Boken hade vunnit på en stramare redigering, men sammantaget utgör den ändå ett viktigt bidrag i en ständigt pågående debatt. Kanske än viktigare är dock att den uppfordrar till nytänkande kring bibelöversättningar över huvud taget, samt till ett kritiskt förhållningssätt till etablerade översättningar som ger ett nytt och fräscht perspektiv på bibeltexten. För en oinsatt läsare ger den också en bra ingång till och översikt över diskussionen om Bibeln och homosexualitet. Det är inte dåligt för en oberoende forskare.

NIKLAS OLAISON